

Lumea de la margine

Coperta de: Alexandru Tăbîrcă
Ediție îngrijită de Vlăduț Andreescu

*Biblioteca Județeană „Ion Heliade
Radulescu” Dâmbovița*

EUROPE *DIRECT* Târgoviște
Lumea de la Margine...
Descoperin Balcanii și moștenirea lor europeană
2010
Târgoviște

Lumea de la margine...

Descoperind Balcanii și moștenirea lor europeană

Balcanii de-a lungul secolelor

În zilele noastre, Balcanii au fost deseori asociați cu conflictele interetnice, cu războaie și sărăcie. Pentru vest-europeni, Balcanii sunt o tristă periferie, ce n-ar avea nimic de

oferit călătorului, o lume uitată ce cu greu poate fi asociată Europei. Însă pentru cel ce vizitează peninsula, nimic nu poate fi mai departe de adevăr decât această percepție și aroganța care o însoțește. Lumea balcanică este purtătoarea unei moșteniri culturale cu totul deosebită, amintind de vremurile când centrul lumii – și al Europei totodată – era în Balcani, iar strălucirea Constantinopolului bizantin atrăgea invidiile cavalerilor occidentali veniți în cruciade. Moștenirea bizantină trăiește în mănăstirile pierdute în munți, ascunse departe de cotropitori,

amintind de vremurile în care Imperiul Roman de Răsărit supraviețuia și înflorea, pe când Roma era lăsată pradă migratorilor germanici.

Peninsula Balcanică se găsește în sud-estul Europei, mărginită de Marea Mediterană la sud, Marea Adriatică la vest și Marea Egee cu Marea Neagră la est. În nord, limita o reprezintă fluviile Dunărea și Sava.

Cuvântul „Balcani” vine din limba turcă, însemnând „lanț de munți împăduriți”, cu referire desigur la Munții Stara Planina sau Balcani, care străbat peninsula. În antichitate, aceștia erau cunoscuți drept Haemus. Termenul folosit de turci a intrat în limbajul uzual al europenilor în epoca modernă, generalizându-se. Balcanii sunt așezați la marginea Europei, însă o răscruce de drumuri atât de importantă, încât mult timp a fost asociată cu germeii civilizației europene. Balcanii reprezintă locul de întâlnire între Europa și Asia.

În preistorie, această regiune a fost prima din Europa care a cunoscut culturi agricole, ajunse aici prin intermediul Anatoliei, din direcția Semilunii Fertile. Cele mai strălucitoare culturi neolitice s-au dezvoltat aici. Tot aici, în insulele mediteraneene din sudul Balcanilor, s-au afirmat culturile minoică și miceniana, precursori ale civilizației grecești. Odată cu sosirea indo-europenilor, civilizația greacă s-a dezvoltat până la stadiul său clasic, pentru care a rămas celebră. Alături de traci și de iliri, grecii au intrat mai apoi sub stăpânire romană. Zona a prosperat sub stăpânire latină, iar orașul întemeiat pe malurile Bosforului de împăratul Constantin cel Mare a ajuns să rivalizeze chiar cu Roma. Constantinopolul, devenit a doua capitală a Imperiului, a supraviețuit căderii Romei și a continuat să se dezvolte, în vremea împăraților bizantini. Cărturarii săi au salvat moștenirea antică, continuând să scrie și să citească pe vremea când Apusul era zdrobit sub copitele cailor de migratorii barbari.

Căderea Constantinopolului a venit în zorii epocii moderne, când turcii otomani au pătruns în Balcani, cucerind peninsula pas cu pas. În 1453 fosta capitală imperială și centrul întregii ortodoxii a căzut sub sabia lui Mahomed al II-lea Cuceritorul. Pentru popoarele Balcanice, acesta a fost începutul unei lungi tragedii, o nesfârșită odisee a eliberării ce a continuat până în secolul al XX-lea. Stăpânirea păgână a schimbat totul: cărturarii bizantini au fugit în apus, schimbând soarta Europei. Noile drumuri peste Atlantic, către Lumea Nouă, au adus occidentului belșugul și prosperitatea de care se bucurase odinioară răsăritul. Sub stăpânirea osmanlâilor, popoarele s-au amestecat, iar ce-a mai rămas din cultura fostului Bizanț s-a refugiat în mănăstiri ascunse, departe de priviri dușmănoase. Domnitorii români, mult timp feriți de mâna lungă a turcilor, se vedeau drept protectori ai moștenirii ortodoxe bizantine, urmași ai împăraților romani. În bisericile pe care le-a ctitorit, Mircea cel Bătrân este reprezentat cu coroana imperială pe cap, întocmai ca împărații bizantini. În mijlocul păgânilor însă, grecii de pildă nu erau atât de feriți: ei își zideau bisericile în vârful stâncilor, pentru a le proteja de urgia păgână.

Decăderea otomanilor n-a adus însă popoarelor balcanice fericirea mult dorită. Stăpânirea străină a lăsat loc discordiei. Granițe nu mai existaseră de secole și încercarea de a le trasa se baza doar pe amintiri istorice îndepărtate. Fiecare își amintea însă de acea epocă în care țara fusese cea mai întinsă, cea mai puternică, iar granițele se suprapuneau, fiecare vrând mai mult. Peninsula Balcanică devenise prea mică pentru ambițiile și orgoliile popoarelor sale, care de secole așteptau momentul libertății. Balcanii devin un loc al conflictelor fratricide, în care popoare ce conviețuiseră de secole, seucid unele pe altele pentru o palmă de pământ în plus. Occidentul privește toate acestea cu

aroganță și sfidează lumea ce reprezentase în trecut leagănul civilizației.

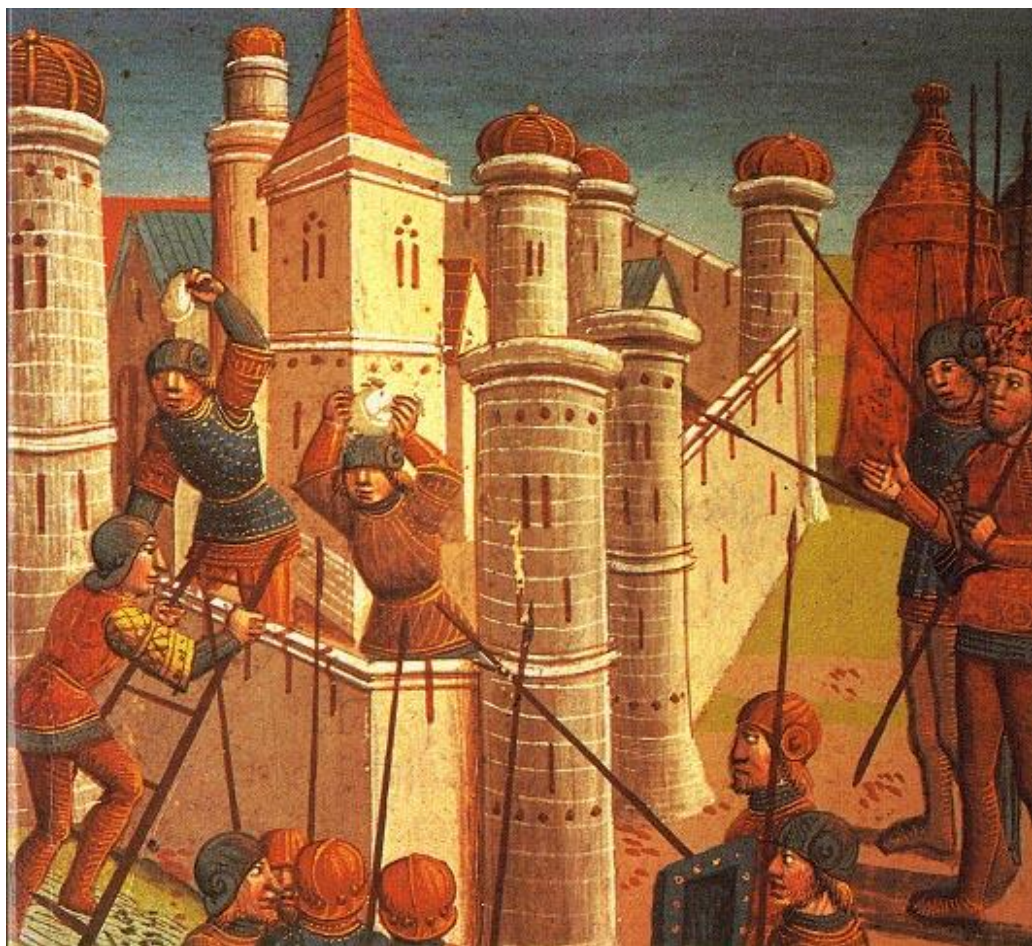
După Al Doilea Război Mondial, popoarele balcanice cad victime bolșevismului sovietic, răspândit de armatele lui Stalin. Pentru a doua oară în istorie, Balcanii sunt izolați de restul lumii și aruncați sub stăpânire străină. Europa nu mai recunoaște zona ca fiind europeană: termenul „balcanic” capătă un sens peiorativ, sugerând conflict, înapoiere, sărăcie, mizerie. Ca și dispariția Imperiului Otoman, căderea comunismului conduce la reînvierea unor vechi conflicte etnice, cum au fost cele dintre sârbi și bosniaci sau sârbi și albanezi în Kosovo. Războaiele interetnice și războaiele civile, au zguduit peninsula mai bine de un deceniu după căderea comunismului.

La prag de milenii însă, Balcanii par a-și fi găsit în sfârșit liniștea. Trei țări balcanice, Slovenia, România și Bulgaria, s-au alăturat Greciei în Uniunea Europeană, iar altele precum Serbia sau Croația poartă negocieri. În locul conflictelor interetnice și al zbulciumului istoric, Balcanii încep să se afirme ca o pitorească zonă de... interes turistic.

Incursiune în lumea balcanică...

Împăratul Constantin cel Mare. Mozaic din Biserica Sf. Sofia, cca. 1000

Asediul Constantinopolului. Pictură franceză din 1499

Hagia Sofia. Astăzi, în Istanbulul turcesc

Meteora, Grecia. Mănăstirile erau ridicate în vârful stâncilor, pentru a le feri de turci.

Mănăstirea Rila, Bulgaria. Conform tradiției, a fost ctitorită de Sfântul Ian din Rila în secolul al X-lea.

Mănăstirea Rila. Vedere din interior.

**Biserica Mănăstirii Lavra, datând din secolul al X-lea.
Muntele Athos, așezământ monastic autonom, Grecia.**

**Mănăstirea Cozia, pe malul Oltului. Ctitorie a domnitorului
Mircea cel Bătrân, din secolul al XIV-lea.**

Costume populare croate. Desen din secolul al XIX-lea.

Santorini. Peisaj mediteranean din Grecia.

Munții Rodopi

Dubrovnik, Croația. Centrul vechi.

Răsărit de soare la Sarajevo, Bosnia

Pitorescul sătuc Bojenci, Bulgaria.

Balcanii zilelor noastre

Principala problemă cu care se confruntă astăzi țările balcanice o reprezintă dezvoltarea. Sub impactul intervenției internaționale pentru oprirea războaielor din Bosnia și Kosovo, dar și prin eforturile depuse de comunitatea internațională pentru a asigura stabilitatea zonei – inclusiv prin trupe de menținere a păcii, conflictele sângeroase par a fi devenit de domeniul trecutului. Subdezvoltarea cronică reprezintă însă o problemă majoră. Pe o suprafață de 550 mii km pătrați, Balcanii adăpostesc o populație de cca. 55 milioane de locuitori, însă cu un nivel de trai destul de scăzut. Produsul Intern Brut pe cap de locuitor este foarte scăzut în țări precum România, Bulgaria, Albania, Macedonia, Serbia și Muntenegru, Bosnia și Herțegovina. Țări precum România sau Bulgaria înregistrau un PIB situat între 1000-2000 de dolari americani în 1995, pe când Serbia sau Albania se aflau chiar sub 1000 dolari. În ultimul deceniu, PIB-ul acestor țări a cunoscut creșteri timide, mai ales sub impactul demarării procesului de extindere al Uniunii Europene, ajungând peste 2000 de dolari. Unele țări însă, precum Croația sau Slovenia, au înregistrat însă creșteri mult mai mari, ajungând la peste 5000 dolari în cazul Croației și în jur de 12 000 în cazul Sloveniei. Aceasta din urmă însă este o excepție.

Aderarea la UE a intensificat procesul de dezvoltare economică în România și Bulgaria. Integrarea europeană vizează

însă și alte țări, precum Balcanii de Vest. În anul 2000, Consiliul European de la Lisabona a aprobat Acordurile de Asociere și Stabilizare cu țările din Balcanii de Vest, acorduri văzute drept o etapă premergătoare aderării. Oportunitățile de dezvoltare țin de tranzitul internațional de mărfuri și resurse, pentru care Peninsula Balcanică are o poziție strategică excepțională. În mod special este vorba despre tranzitul de resurse din Asia către Europa, cum este cazul conductei de gaze Nabucco, ce traversează Turcia, România și Bulgaria, îndreptându-se spre Europa centrală. Pentru a specula o astfel de poziție însă, Peninsula Balcanică are nevoie de proiecte concrete, de anvergură, susținute de guvernele acestor țări. Se speră ca integrarea europeană să faciliteze atât cooperarea dintre guvernele acestor țări, cât și atragerea investițiilor străine. În încheiere pot fi menționate desigur și oportunitățile deosebite pe care le rezervă acestor țări turismul.

Succesul Bulgariei în exploatarea litoralului Mării Negre reprezintă un exemplu, care se poate alătura cazului special al Greciei. Pentru prima dată în istorie, însă, depinde de popoarele balcanice ce soartă își vor construi.

Casetă:

Lumea de la margine... Descoperind Balcanii și moștenirea lor europeană

*Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”
Dâmbovița*

EUROPE DIRECT Târgoviște

**Coordonatori proiect: Carmen Vădan, Cezar Stanciu și
Vlăduț Andreescu**

Text: Cezar Stanciu

Foto: Cezar Stanciu

**Tehnoredactare computerizată: Teodor Tăbârcă și Vlăduț
Andreescu**

EUROPE *DIRECT* Târgoviște din cadrul Bibliotecii Județene
„Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița - proiect finanțat de
Comisia Europeană și Consiliul Județean Dâmbovița.

Contact: Str. Stelea, nr. 2, Târgoviște, cod poștal 130018.

Tel.: 0345 100581; fax : 0345100582,

email: office@edtargoviste.ro

Vizitează www.edtargoviste.ro

Proiect finanțat de:

Comisia Europeană

Consiliul
Județean
Dâmbovița

*Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar
poziția oficială a Uniunii Europene.*